

Um útgáfustarfsemi Seðlabankans

Jóhannes Nordal

Ráðstefna sem nýlega var haldin á vegum Seðlabankans í tilefni af því að fimmtíu ár eru liðin frá því að útgáfa *Fjármálatíðinda* hófst er gott dæmi um þá miklu og vaxandi grósku sem nú er í hagrannsóknunum og fræðilegri umræðu um efnahagsmál hér á landi. Á Seðlabankinn hér drjúgan hlut að máli, en með nýjum lögum um starfsemi hans og sjálfstæði í stjórn peningamála er fastar en áður kveðið á um skyldur hans til að birta almenningi upplýsingar um mat sitt á horfum í efnahags- og peningamálum og skýra stefnu sína í þeim efnunum. Hefur þetta þegar leitt til endurskipulagningar á útgáfustarfsemi bankans og upplýsingagiöf, enda er nú almennt viðurkennt að hún sé ómissandi þáttur bæði í mótun og framkvæmd markvissrar stefnu í peningamálum. Svo hefur þó ekki ætíð verið hvorki hér á landi né annars staðar og má jafnvel segja að fyrr á tíð hafi seðlabankar talið æskilegast að sem mest leynd ríkti yfir störfum þeirra og áhrif þeirra kæmu fram í ákvörðunum um vexti og aðrar aðgerðir í peningamálum en ekki í þátttöku í opinberri umræðu. Langt er þó síðan þetta fór að breytast og á þessum tímamótum getur verið fróðlegt að rekja hvernig opinber kynning Seðlabankans, og fyrirrennara hans Landsbankans, á starfsemi sinni og stefnu, eins og hún birtist í útgáfustarfsemi þessara stofnana, hefur þróast á undanförunum áratugum. Tilgangur þess yfirlits sem hér fer á eftir er því meðal annars að sýna að hve miklu leyti útgáfustarfsemin endurspeglar þær breytingar sem orðið hafa á stjórn peningamála og seðlabankahlutverkinu allt frá þriðja áratugi síðustu aldar og þar til að hin nýju lög um Seðlabankann tóku gildi árið 2001. Jafnframt þótti mér rétt að nota þetta tækifæri til að halda til haga ýmsum fróðleik er varðar sögu þessa þáttar í starfsemi Seðlabankans.

Ársskýrslur Landsbankans

Um það má deila hvort nokkur seðlabanki í nútíma skilningi þess orðs hafi verið starfandi hér á landi fyrstu tvo áratugi síðustu aldar þótt báðir bankarnir sem þá störfuðu, Landsbanki Íslands og Íslandsbanki, gæfu út seðla, enda má segja að það sé fyrst eftir heimsstyrjöldina fyrri, þegar íslenska krónan slitnar úr tengslum við dönsku krónuna, sem menn vakna upp við þörfina á sjálfstæðri gengis- og peningastefnu. Jafnframt hefst þá brátt umræða, sem á eftir að standa allt til ársins 1927, um það hvernig skipa skyldi útgáfu seðla og stjórn peningamála landsins til frambúðar. Fram til þessa tíma höfðu bankarnir tveir ekki birt neitt reglulega um starfsemi sína fyrir utan hefðbundna ársreikninga. Nú bregður hins vegar svo við að með ársreikningi Landsbankans fyrir árið 1921 fylgir stutt en mjög greinargott yfirlit um þróun efnahagsmála undanfarið ár þar sem m.a. er gerð grein fyrir orsökum þess að íslenska krónan hafði lækkað í verði og var ekki lengur jafngildi þeirrar dönsku svo að sjálfstætt gengi hennar hafði myndast utan bankanna. Öruggt er að þetta nýmæli má rekja til þess að ráðinn hafði verið nýr bankastjóri að bankanum, Georg Ólafsson, sem lokið hafði hagfræðiprófi í Kaupmannahöfn tólf árum áður og m.a. verið ritstjóri *Verslunartíðinda* og starfsmaður Hagstofunnar. Hefur hann vafalaust sjálfur samið þessa ársskýrslu og haldið því áfram næstu árin. Einnig er á það að líta að Landsbankinn var um þetta leyti að berjast til forystu á íslenskum peningamarkaði og reyndi beint og óbeint að stuðla að því að honum yrði falið seðlabankahlutverkið til frambúðar. Það liggur því beint við að líta á þessar breytingar á ársskýrslunni sem einn þátt í viðleitni stjórnar bankans til að treysta stöðu hans sem stefnumótandi afls í stjórn peningamála.

Pótt Landsbankinn næði því markmiði að fá seðlabankahlutverkið í sínar hendur með lögum sem sett voru 1927 varð hann aldrei seðlabanki í þess orðs fyllstu merkingu heldur fyrst og fremst viðskiptabanki með nokkur seðlabankaverkefni. Hér kom margt til, þ.á m. pólitísk áhrif á stjórn hans, en þó öðru fremur þau afdrifaríku viðbrögð við kreppunni að víkja peningalegum aðgerðum til hliðar en treysta í stað þess á viðskiptahöft til þess að tryggja greiðslujöfnuð við útlönd. Eftir það lítur Landsbankinn á það sem höfuðverkefni sín að halda undirstöðuatvinnuvegunum gangandi og varðveita traust landsins gagnvart erlendum lánastofnunum, en skiptir sér lengst af lítið af almennri stjórn efnahagsmála. Sjá má merki þessarar stefnumörkunar á fjórða áratugnum í aukinni áherslu í ársskýrslu bankans á upplýsingar um stöðu og þróun atvinnuveganna. Skýrslan var þó enn á þessum árum frekar stutt enda mun hún hafa verið unnin að mestu í aukavinnu af Gunnari Viðar, hagfræðingi, sem þá starfaði á Hagstofnunni, en á árunum 1939-1940 af Gylfa Þ. Gíslasyni sem þá vann um tíma í Landsbankanum.

Mikil breyting verður í þessum efnum þegar Klemens Tryggvason er ráðinn til bankans seint á árinu 1940 og hefst handa við að byggja upp hagfræðideild bankans sem er formlega stofnuð tveimur árum síðar. Gegndi hann starfi hagfræðings bankans í rúm tíu ár eða fram til apríl 1951 þegar hann tók við stöðu hagstofustjóra. Á þessum árum efldi Klemens mjög alla hagskýrslugerð bankans auk þess að vera bankastjórninni til ráðgjafar. Stærsta verkefni hans var þó að semja ársskýrslu bankans sem hann jók stórlega að efni bæði með nýjum tölfræðilegum gögnum og rækilegri greinargerð um þróun efnahagsmála og aðgerðir stjórnvalda. Þetta voru mikil umbrotarár heimsstyrjaldar, nýsköpunar og endurnýjaðs haftakerfis, en um þróun efnahagsmála á þessu tímabili geyma ársskýrslur bankans, sem á þessum tíma gengu venjulega undir nafninu árbækur Landsbankans, miklar heimildir sem margar hverjar er ekki annars staðar að finna. Hins vegar er ekki að sjá að bankastjórnin hafi á þessum tíma lítið á ársskýrslurnar sem vettvang til að kynna stefnu sína í peningamálum sérstaklega.

Þegar Klemens hætti störfum í bankanum vorið 1951 var vinna að skýrslunni fyrir árið 1950 lítt á veg komin og enginn tiltækur til taka við henni af honum. Ég var á þessum tíma á öðru ári framhaldsnáms erlendis, og hafði komið heim um sumarið og ætlaði út aftur í október. En áður en af því yrði fór Landsbankinn þess á leit að ég tæki að mér að ljúka ársskýrslunni áður en ég færi. Féllst ég á það sem leiddi svo aftur til þess að ég var beðinn um að vinna að ársskýrslunum fyrir næstu tvö árin. Kom ég því heim stuttan tíma hvort árið til að sinna því verki uns ég var ráðinn hagfræðingur bankans frá upphafi ársins 1954.

Fjármálatíðindi

Ársskýrsluvinnan var mér að sjálfsögðu ómetanlegur undirbúningur fyrir hið nýja starf, en jafnframt hafði hún sannfært mig um að árbókin væri, þrátt fyrir yfirgripsmikið og vandað efni, ekki heppilegasta leiðin fyrir bankann til að upplýsa almenning um þróun efnahagsmála og gera grein fyrir viðhorfum sínum. Í stað þess lagði ég til að ársskýrslan yrði styttr verulega og þar yrði aðeins birt stutt yfirlit yfir hagþróunina auk reikninga bankans með skýringum. Hins vegar yrðu nánari upplýsingar og talnaefni um þróun efnahags- og peningamála birt í nýju tímariti sem bankinn gæfi út nokkrum sinnum á ári og gæti einnig orðið vettvangur fyrir ritgerðir og umræður um hagfræðileg efni.

Þessar hugmyndir féllu í góðan jarðveg hjá bankastjórninni þar sem áhugi á einhvers konar tímaritaútgáfu var þegar fyrir hendi. Auk þess taldi hún sig hafa óbundnar hendur til að skipa þessum málum eins og hún teldi best henta án afskipta bankaráðs þar sem fyrir lá bankaráðssamþykkt frá árinu 1947 um útgáfu tímarits sem ekki hafði komið til framkvæmda. Það hafði líka sín áhrif að mikið rót hafði komist á umræður um efnahagsmál eftir tillögugerð Benjamins J. Eiríkssonar og efnahagsráðstafaninnar 1950. Voru þá meðal annars uppi hugmyndir um stofnun nýs seðlabanka sem stjórn Landsbankans fann allt til foráttu. Var greinilega hugur í henni að bregðast við þessari ógn með því að efla seðlabankahlutverk bankans og láta meira til sín taka í stjórn efnahagsmála. Kom það m.a. fram í tillögum um

almenna vaxtahækkun sem tók gildi árið 1952. Jón Árnason sem mestu réð í bankastjórninni á þessum árum hafði sótt fundi í Alþjóðagreiðslubankanum í Basel þar sem kenningar um virka vaxtastefnu og fjáls gjaldeyrisviðskipti voru í hávegum hafðar, og vildi Jón koma þeim á framfæri á Íslandi þótt hann væri sjálfur í aðra röndina íhaldssamur forsjarhyggjumaður. Í því skyni hafði hann forgöngu um að Per Jakobsson, aðal-
hagfræðingi bankans í Basel og síðar forstjóra Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, var boðið hingað haustið 1954 til að halda fyrirlestra um þessi efni, sem síðar voru birtir í öðru hefti *Fjármálatíðinda*.

Fyrstu tvö hefti *Fjármálatíðinda* komu út í september og desember 1954 en stefnt var að því að ritið kæmi út ársfjórðungslega. Hófst hvert hefti á stuttri forystugrein þar sem fram komu sjónarmið bankans varðandi helstu viðfangsefni í stjórn efnahagsmála hverju sinni, en að öðru leyti féll efni ritsins frá upphafi í þrjá meginflokka. Fyrst er að telja yfirlitsgreinar um helstu þætti efnahagsþróunar undanfárens árs sem ætlað var að koma í stað þess sem áður birtist í árbókinni. Í öðru lagi voru birtar fréttir og stuttar greinar um þróun og viðfangsefni líðandi stundar ásamt töfluviðauka með nýjustu upplýsingum, einkum á sviði peningamála og utanríkisviðskipta. Loks voru svo lengri greinar um margvísleg efnahags- og hagfræðileg viðfangsefni, ýmist aðfengnar eða samdar í hagfræðideild bankans. Áttu þessar áherslur eftir að breytast smám saman í árunna rás bæði vegna breyttrar stöðu Landsbankans og síðan með stofnun Seðlabanka Íslands 1961, en einnig með hliðsjón af auknu framboði upplýsinga og greiningar á þróun efnahagsmála af hálfu annarra stofnana. Auk *Fjármálatíðinda* hélt bankinn að sjálfsögðu áfram að gefa út ársskýrslu sem nú var mjög stytt frá því sem áður var og með megináherslu á reikninga Landsbankans og síðar Seðlabankans og þau mál sem sérstaklega snertu starfsemi hans. Eftir því sem hagfræðideild Seðlabankans eflist frekar, einkum á áttunda áratugnum, þótti ástæða til að gera rækilegri grein fyrir þróun efnahagsmála og þá sérstaklega lánsfjármarkaðnum í ársskýrslunni, og leið ekki á löngu áður en hún var aftur orðin svipuð að lengd og hún var fyrir breytinguna árið 1954.

Útgáfu *Fjármálatíðinda* var strax vel tekið og almennt talin bæta úr brýnni þörf enda var lítið birt af aðgengilegum upplýsingum um efnahagsmál á þessum tíma. Var því mikið af því efni sem þar kom fram rækilega kynnt í fjölmiðlum eða jafnvel endurprentað, þ.á m. forystugreinar, og komst því miklu víðar en lesendahópur ritsins sjálfs gaf til kynna. Nokkuð bar þó á því í fyrstu að stjórnvöld létu í ljós óánægju með upplýsingar og gagnrýni ritsins á efnahagsástand og hagstjórn og fannst slíkt óþarft af hálfu opinberrar stofnunar. Einnig var Benjamín J. Eiríksson, sem þá var helsti efnahagsráðgjafi ríkisstjórnarinnar, ósáttur við ýmislegt í greiningu ritsins. Það hafði hins vegar þau jákvæðu áhrif að hvetja hann til að hefja fyrr en ella útgáfu nýs rits, *Úr þjóðarþúskapnum*, á vegum Framkvæmdabankans sem þá hafði fengið það hlutverk að vera ríkisstjórninni til ráðuneytis um fjárfestingarmál og gera áætlanir um þjóðartekjur. Hóf það göngu sína vorið 1955 og kom út við og við allt til ársins 1966 og var undanfari hinnar viðamiklu útgáfustarfsemi Efnahagsstofnunar og síðan Þjóðhagsstofnunar næstu áratugi.

Í upphafi var að því stefnt, eins og áður segir, að *Fjármálatíðindi* yrðu ársfjórðungsrit. Því marki var þó aðeins náð fyrstu árin og þegar fram í sótti varð það meginreglan að ritið kæmi út þrisvar á ári en allmörg ár komu þó aðeins út tvö hefti. Þetta þýddi í raun að erfitt reyndist að sameina í einu riti, annars vegar rækilegar greinar um efnahagsmál en hins vegar stutta fréttapætti og töflur með nýjustu tölum um peningamál og ýmsa aðra þætti efnahagsmála. Eftir því sem hagskýrslugerð batnaði á vegum Seðlabankans og annarra jókst þörfin á því að koma þessum upplýsingum sem fyrst til þeirra sem á þeim höfðu áhuga, en til þess hentaði illa tímarit sem yfirleitt kom ekki út oftar en þrisvar á ári. Flest mælti með því að þetta yrði leyst með því að hefjast handa um útgáfu einhvers konar mánaðarrits jafnframt því sem *Fjármálatíðindi* yrðu almennt tímarit sem birti greinar um hagfræðileg efni og yfirlitsgreinar um efnahagsþróunina en hvorki skammtímafréttir né reglubundnar tölulegar upplýsingar.

Hagtölur mánaðarins

Undirbúningur að útgáfu mánaðarrits, sem hlaut nafnið *Hagtölur mánaðarins*, hófst skömmu eftir 1970. Kristinn Hallgrímsson, sem þá hafði nýlega tekið við forstöðu hagfræðideildar bankans, hafði veg og vanda af því verki sem hann var vel undir búinn eftir nærri sex ára starf í hagskýrsludeild Alþjóðagjaldeyrissjóðsins, en það var eitt af meginverkefnum hagskýrsludeildarinnar að vinna að samræmingu skýrslugerðar um peninga- og gjald-eyrismál meðal allra aðildarríkja Alþjóðagjaldeyrissjóðsins og birta reglulegar skýrslur um þau efni. Taldi Sjóðurinn einnig æskilegt að seðlabankar þátttökuríkjanna gæfu hver fyrir sig út mánaðarrit með skýrslum um þessi efni sem væru í samræmi við þá staðla sem hagskýrsludeildin hafði þróað. Slík mánaðarrit væru gagnleg bæði vegna stefnumörkunar innanlands og til leiðbeiningar í alþjóðaviðskiptum. Með hliðsjón af þessu lá beint við að hafa náð samráð við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn um undirbúning hins nýja rits bæði til að geta byggt á reynslu hans og til að tryggja sem best samræmi við hagskýrslugerð annarra landa á þessu sviði.

Auk talnaefnis um peningamál, lánsfjármarkað, gjaldeyris- og gengismál sem bankinn safnaði og gekk frá sjálfur var ákveðið að í ritinu yrðu einnig nýjustu tölur um utanríkisviðskipti, ríkisbúskapinn, framleiðslu helstu atvinnugreina, þjóðreikninga og verðlagsþróun. Var því stofnað til náinnar samvinnu við þá aðila sem skýrslugerð önnuðust á þessum sviðum, en það voru Hagstofan, ríkisbókhaldið og hagrannsóknardeild Framkvæmdastofnunar sem skömmu síðar var breytt í Þjóðhagsstofnun. Sá hver þeirra um sinn þátt í undirbúningi efnis en hagfræðideild Seðlabankans bar ábyrgð á ritstjórn þess og öllum frágangi ritsins og útgáfu. Fremst í hverju hefti voru stuttar inngangsgreinar með nýlegum upplýsingum og fréttum af vettvangi Seðlabankans, svo sem um vaxtabreytingar, gengisþróun o.fl.

Eftir prentun nokkurra tilraunahefta á árunum 1972 og 1973 hófu *Hagtölur mánaðarins* göngu sína í febrúar 1974 og komu síðan reglulega út í rúman aldarfjórðung, eða þar til í september 1999, ef frá eru taldir tveir mánuðir þegar útgáfa féll niður vegna verkfalls í prentsmiðju. *Hagtöl-*

urnar komu tvímælaust mörgum í góðar þarfir, þar sem var að finna nýjustu upplýsingar um helstu þætti þjóðarbúskaparins í aðgengilegu formi á einum stað. Frá sjónarmiði Seðlabankans gegndu þær vel því tvíþætta hlutverki að koma jafnóðum á framfæri þeim tölulegu upplýsingum sem bankinn safnaði um þróun peningamála og kynna í stuttum fréttapáttum ýmislegt varðandi stefnu bankans og ákvarðanir.

Útgáfur á ensku

Einn höfuðþátturinn í starfsemi seðlabanka er að stuðla að jafnvægi í gjaldeyrisviðskiptum og varðveita traust þjóðarbúsins út á við. Til þess að þetta megi vel takast ríður á að erlendir viðskiptamenn þjóðarinnar hafi aðgang að trúverðugum upplýsingum um hagi landsins, stjórnarfar og menningu. Það er athyglisvert að stjórn Landsbankans skuli hafa talið sér skylt að bæta ástandið í þessum efnun þegar á þriðja áratugnum með útgáfu handbókarinnar *Iceland* áður en forystuhlutverki bankans í peningamálum var slegið föstu með Landsbankalögnum 1927, en í öðrum löndum munu slíkar handbækur yfirleitt hafa verið gefnar út af ráðuneytum. Yfirlýst tilefni fyrstu útgáfu handbókarinnar 1926 var að minnast fjörutíu ára afmælis Landsbankans, en ritstjóri og aðalhöfundur hennar var Þorsteinn Þorsteinson, hagstofustjóri. Bókin var vönduð bæði að efni og frágangi og var strax svo vel tekið að ráðist var í endurútgáfu hennar lítið breyttrar vegna Alþingishátíðarinnar 1930 og svo aftur á 50 ára afmæli bankans 1936. Þorsteinn sá einnig um næsta útgáfuna, *Iceland* 1946, en hún var sú síðasta sem Landsbankinn stóð fyrir. Fyrirætlanir voru þó um nýja útgáfu árið 1956 og var um það gerð samþykkt í bankaráði en ekkert varð úr framkvæmdum.

Eftir stofnun Seðlabanka Íslands þótti stjórn bankans þörf á útgáfu slíks kynningarrits að nýju, ekki sist til að kynna Ísland betur eftir þær breytingar sem þá höfðu orðið í efnahagsmálum með afnámi hafta og auknum samskiptum við önnur lönd á öllum sviðum. Kom fyrsta útgáfan á bankans vegum, *Iceland* 1966, út árið 1967 og var þar um algerlega nýtt rit að ræða og verulega efnismeira en fyrri útgáfur. Síðan átti *Iceland* eftir að

koma út í þremur útgáfum á vegum bankans: *Iceland* 874-1974, árið 1975; *Iceland* 1986, árið 1987 og *Iceland – The Republic*, árið 1996. Voru allar síðari útgáfnar verulega auknar að efni og endurritaðar.

Þótt útgáfa handbókarinnar *Iceland* á vegum Landsbankans hafi komið í góðar þarfir fyrir erlenda aðila sem leituðu upplýsinga um Ísland vegna viðskipta hefur vafalaust fljótt komið í ljós að þörf var nýlegra efnis vegna sibreytilegrar efnahagsþróunar. Úr þessu var reynt að bæta þegar Landsbankinn og Hagstofan hófu árið 1932 samvinnu um útgáfu mánaðarritsins *Statistical Bulletin*. Var hér um að ræða nokkurs konar systurrit *Hagtiðinda* sem Hagstofan hafði gefið út um árabíl. *Statistical Bulletin* var þó verulega minna rit, aðeins fjórar síður að jafnaði, og áhersla lögð á tölulegar upplýsingar um utanríkisverslun, peningamál og annað sem erlendir viðskiptamenn hefðu mest not fyrir. Kom ritið út mánaðarlega lítið breytt frá júní 1932 til ársloka 1962, en þá var ákveðið að stækka það í 12-16 síður og breyta því um leið í ársfjórðungsrit með mun fjölbreyttara efni en áður. Eftir að *Hagtölur mánaðarins* hófu göngu sína var frá upphafi gert ráð fyrir að gefa þær einnig út á ensku. Úr því varð þó ekki fyrir en fjórum árum síðar þegar hafin var útgáfa ársfjórðungsritsins *Economic Statistics*, en í því birtist í meginatriðum sama talnaefni og í *Hagtölum mánaðarins*. Eftir tilkomu þessa nýja rits varð samkomulag um það við Hagstofuna að hætta útgáfu á *Statistical Bulletin*. Alls kom *Economic Statistics* út í rúm tuttugu ár, þ.e. frá febrúar 1979 til ágúst 1999, en var þá lagt niður um leið og *Hagtölur mánaðarins*.

Er þá enn ótalið að Seðlabankinn hefur síðan hann var stofnaður 1961 gefið ársskýrslur sínar út á ensku nokkuð styttrar en þar getur varla talist vera um sjálfstætt rit að ræða. Loks má nefna ritið *The Economy of Iceland* sem alþjóðadeild bankans hefur gefið út reglulega tvisvar á ári í rúman áratug en á þó rætur mun lengra aftur í tímann. Hefur ritið að geyma almenna lýsingu á íslenska hagkerfinu ásamt nýjustu upplýsingum um stöðu og þróun efnahagsmála. Var þetta efni upphaflega tekið saman sem kynningarefni í sambandi við útboð á erlendum lánnum ríkisins, í fyrsta skipti

vegna láns sem tekið var til Búrfellsvirkjunar á bandarískum stofnanamarkaði árið 1966, og var síðan endurnýjað í hvert skipti sem á því þurfti að halda vegna opinberra erlendra lána. Síðar meir þótti svo hentugra að endurskoða þetta efni reglulega og birta það sem sérstakt rit, fyrst ljósprentað en síðan prentað, til hagræðis fyrir alla aðila sem hafa not fyrir slíkt efni vegna erlendra lánasamninga.

Yfirlit

Í þessu stutta yfirliti um útgáfumál Seðlabankans hefur ekki verið gerð nein tilraun til að rekja hvaða mynd rit bankans gefa af því hvernig efnismedferð og skoðanir á stjórn efnahagsmála þróuðust á þessu tímabili. Þótt hægt fari lengi framan af átti þessi útgáfustarfsemi þó vafalaust umtalsverðan þátt í vaxandi áhrifum fræðilegrar umræðu og þekkingar á framvindu þjóðarbúskaparins. Það var, eins og áður segir, fyrir atbeina Georgs Ólafssonar, fyrsta hagfræðingsins sem kemur að stjórn banka hér á landi á þriðja áratug síðustu aldar, að Landsbankinn fer að fjalla um efnahagsmál í eigin riti. Enn liða þó tveir áratugir þangað til að ráðinn er hagfræðingur að bankanum beinlínis til þess að sinna þessu verkefni og stofnuð er sérstök hagfræðideild við bankann. Eftir það eru öll útgáfumál Landsbankans og síðan Seðlabankans á hennar vegum og frá starfsmönnum hagfræðideildar er runninn meginhluti þess efnis sem birt hefur verið á vegum bankanna. Árið 1962 var þessi útgáfustarfsemi orðin það umfangsmikil að sérstökum starfsmanni, Valdimar Kristinssyni, var falin umsjón hennar sem aðalstarf og varð hann um leið meðritstjóri bæði *Fjármálatiðinda* og *Iceland*-bókanna. Eftir stofnun Seðlabankans mótast útgáfustarfsemin meira en áður af því að kynna sjónarmið og stefnu bankans á tíma mikilla breytinga. Jafnframt fá sjónarmið hagfræðinga smám saman aukið vægi í mótun stefnunnar í efnahagsmálum, enda fór vel menntuðum hagfræðingum nú fjölgandi og um leið áhrif þeirra í stjórnkerfinu. Eftir að útgáfa *Hagtalna mánaðarins* hefst er stefnt að því að gera *Fjármálatiðindi* að almennu tímariti um efnahagsmál, þótt þau túlki jafnframt sjónarmið bankans í forystugreinum og með birtingu á ársfundarræð-

um bankastjórnar og hliðstæðu efni. Einnig var reynt að örva þátttöku yngri hagfræðinga í efnahagsumræðunni með birtingu valinna lokaritgerða kandidateita frá viðskiptadeild Háskólans. Þá má nefna tvö ágæt fylgirit sem gefin voru út með *Fjármálatíðindum*. Í hinu fyrra, frá árinu 1975, eru erindi frá fyrsta norræna hagfræðingamótinu sem haldið var hér á landi undir fyrirsögninni: *Auðlindir og hagvöxtur*. Hið seinna er *Greinasafn tileinkað Ólafi Björnssyni sjötugum*, útgefið 1982, með níu greinum eftir íslenska hagfræðinga sem flestar fjalla um verðbólguþema.

Þegar lítið er yfir þróunina á seinni helmingi síðustu aldar er athyglisvert hve takmarkaðar fræðilegar umræður og rannsóknir á efnahagsmálum voru lengi framan af. Þær voru einnig ein-

hæfari en ella vegna þess að flestir þeirra hagfræðinga sem fengust við þjóðhagsleg viðfangsefni störfuðu á vegum opinberra stofnana eða hagsmunasamtaka. Þetta fer ekki að breytast fyrr en á níunda áratugnum með fjölgun hagfræðinga og eflingu hagfræðikennslu og rannsókna á vegum Háskólans, en þó enn frekar eftir 1990 þegar víðtæk markaðs- og tölvuvæðing kallar bæði á aukna eftirspurn og framboð á upplýsingum og greiningu á öllum sviðum efnahagsmála. Þessar breytingar hlutu að kalla á endurskipulagningu á allri útgáfustarfsemi Seðlabankans með aukinni sérhæfingu, eins og nú hefur þegar átt sér stað, en um það efni er ekki ætlunin að fjalla í þessum pistli.